

REGIONÁLNA IDENTITA OBYVATEĽOV LIPTOVA

Richard NIKISCHER¹ – Alena MADZIKOVÁ²

Abstract: The article deals with the current state of regional identity of the inhabitants of one of Slovakia's traditional historic-geographic territorial units – the Liptov region. The structure of the article consists of 4 parts. The first two of them are based on theoretical background. They explain the meaning of the concept of regional identity, its impact, manifestation and consequences from both Slovak and a global point of view. The second two parts deal with the research project. It is focused on the analysis and a survey carried out among the inhabitants of the Liptov region in order to discover connection between the theoretical identity and the real identity of Liptov's inhabitants. The concluding part obtains the findings of the survey.

Key words: regional identity, Liptov, inhabitants, region, identity

ÚVOD

Pojem identita pochádza z latinského termínu *identicus* s významom totožný, rovnaký. Identitu a jej koncept musíme vnímať vo viacerých aspektoch, často zoradených vo viacerých horizontálnych i vertikálnych úrovniach. Dva základné horizontálne usporiadané aspekty na tej istej hierarchickej úrovni opisujú identitu jednak ako rovnakosť resp. totožnosť, ale zároveň aj ako osobitosť (Findor, 2005). Vertikálne pôsobenie identity môžeme vnímať od najnižšej hierarchickej úrovne, t.j. jeden organizmus, alebo takisto aj jedna vec, až po úroveň civilizačnú (v prípade identity ľudského druhu), ale aj úroveň globálnu (identita ľudského druhu a identita pozemských vecí živých a neživých). Vyššia úroveň identity v hraniciach dnešného poznania zatiaľ nenachádza svoje opodstatnenie.

Predkladaná štúdia pojednáva o regionálnej identite ako súčasť širšie chápanej územnej identity u obyvateľov Liptova. Z historického hľadiska je práve tento región jedným z najstarších písomne doložených (spomína sa už v roku 1231) a z geografického pohľadu jedným z fyzicko-geograficky najizolovanejších (s výnimkou Turca) na Slovensku. Aj v súčasnosti je geonymum Liptov jedným z najpoužívanejších názvov kultúrno-historických regiónov na Slovensku, podobne ako Orava, Spiš, Šariš.

V kontexte vyššie spomínaných súvislostí boli formulované aj ciele a zameranie nášho výskumu. Predpokladali sme, že regionálna identita by mala mať na území Liptova vysokú intenzitu. Preto sme sa sústredili na štúdium horizontálnych aspektov regionálnej identity obyvateľov Liptova, pričom sme sa pokúsili o zhodnotenie ich vplyvu na životný štýl, rozhodnutia, spoločenské vzťahy a smerovanie obyvateľov Liptova, takisto aj Liptova ako regiónu (v zmysle identity regiónu) s ohľadom na ich charakter a intenzitu. Pri podrobnejšej historicko-geografickej analýze by sa dalo hovoriť aj o historických

1 **Mgr. Richard Nikischer**, absolvent študijného programu geografia v regionálnom rozvoji na Katedre geografie a regionálneho rozvoja FHPV PU v Prešove, Ul. 17. novembra 1, 081 16 Prešov,

2 **PaedDr. Alena Madziková, PhD.**, Katedra geografie a regionálneho rozvoja FHPV PU v Prešove, Ul. 17. novembra 1, 081 16 Prešov, e-mail: lacovali@unipo.sk

prvkoch, ktoré na identitu pôsobili a naopak. Na základe poznania stavu minulého aj súčasného by bolo možné zamýšľať sa aj nad určitými prognózami do budúcnosti. A to aj v procese silnejúceho vplyvu globalizácie, s ktorou sa historicko-kultúrne regióny a ich obyvateľstvo vyrovnávajú.

PODSTATA REGIONÁLNEJ IDENTITY

Najširší okruh všeobecnej verejnosti vníma význam slova identita ako synonymum totožnosti, zhodnosti. V tejto podobe býva identita aj najčastejšie prezentovaná. Pri hlbšom skúmaní však dochádzame k zisteniu, že keď je istý objekt alebo skupina objektov vnímaná ako identická na základe určitých znakov, dochádza takisto k prejavu jej osobitosti voči objektom iným. Preto identita v sebe nesie práve tieto dva významy – rovnakosť a osobitosť (Findor, 2005). Skúmanie pojmu identita siaha ďaleko do histórie filozofie. Filozofovia sa otázkam totožnosti a osobitosti venovali už od čias antického Grécka a zaoberajú sa nimi až po súčasnú analytickú filozofiu (Marušiak, Ferencová, 2005). Identita sa stala aj predmetom záujmu ďalších vied – kulturológie, sociológie, psychológie. Vo vedeckých prácach venujúcich sa identite (najmä v sociologických) sa ako jeden z aspektov zohľadňuje aj časovo-priestorový aspekt blízky aj geografickým výskumom. V týchto výskumoch je spolupráca sociológie a politickej či kultúrnej geografie prínosom.

Jedným z nosných pojmov regionálnej geografie je pojem región najčastejšie definovaný ako územie vymedzené na základe určitých identických znakov, ktoré ho odlišujú od iného takéhoto územia. Všimnime si fakt, že už pri tejto základnej definícii sa spomínajú odlišnosť aj rovnakosť. Z formulácie vyplýva aj to, že bez znakov identity nemožno rozlíšiť žiadny región z pohľadu geografie. Výskum každého regiónu, jeho vymedzenie, ale aj určenie jeho charakteru sa preto zákonite musí začať výskumom znakov jeho identity, ak má mať takýto región svoje opodstatnenie. Znaky identity sú z hľadiska okolia prejavom jeho odlišnosti.

Vzťah ľudí k územiu je celkom prirodzený a mení sa v priestore i čase. Územie so špecifickými vývojovými podmienkami sa javí ako základ pre formovanie regionálnej identity (Chromý, 2003). V súčasnom svete je najväčšia pozornosť venovaná zrejme identite národnej. V súčasnosti sa za všeobecne najuznávanejší región vo svetovom meradle považuje štátny celok. Preto jednou z identít súčasného človeka je jeho identita národná (Gellner, 1993). S trendom postupujúcej globalizácie a s prihliadnutím na proces európskej integrácie však v posledných rokoch možno pozorovať pokles vážnosti tejto identity. Navzdory odmietaniu týchto integračných procesov určitými skupinami obyvateľstva je jasné, že úloha národnej integrity už nie je taká silná ako napr. v 19. storočí.

Častým javom na makroregionálnej scéne sú konflikty medzi prejavmi subnárodnej, národnej a nadnárodnej identity. Tieto prejavy súvisia predovšetkým s vnútorným usporiadaním štátov. Zatiaľ čo štáty národné (štáty na etnickom princípe) sa javia ako relatívne stabilné (silná národná – štátna identita), federácie rôznych typov, ale takisto aj ostatné štáty nezakladajúce sa na etnickom princípe (napr. bývalé kolónie), už túto vlastnosť nemajú. Sú to práve krajiny so silnou subnárodnou identitou a územia s výskytom silných identít nadnárodných skupín, ktoré bývajú zdrojom či už konfliktov občianskych alebo medzinárodných. Ide pritom o skupiny najčastejšie vymedzené na základe znakov religióznych, etnických, ekonomických a politických.

Regionálna identita je vždy viazaná k určitému územiu, a preto je jej charakter silno geografický. Väzba ľudí na určité územie vznikla oveľa skôr ako boli vytvorené prvé novodobé národy (v zmysle štátnych celkov) a preto je regionálna identita nepochybne staršia ako identita národná (Siwek, Kaňok, 2000). K „otupeniu“ regionálnych identít vo všetkých národoch dochádzalo v priebehu mnohých rokov, často storočí, preto niet divu, že regionálna identita v mnohých národoch takmer úplne vymizla. Často sa postupom času pretransformovala na identitu národnú. Tieto tlaky namierené proti regionálnej identite však nie vždy splnili svoj účel a často mali efekt opačný – skupina ľudí so spoločnou regionálnou väzbou pocítila ohrozenie a vďaka tomu sa viac „zomkla“ a došlo k prehĺbeniu jej regionálnej identity. Niektoré súčasné štáty so silnými regionálnymi skupinami pochopili, že práve potláčanie regionálnych identít vedie k nestabilite a nechávajú týmto skupinám voľnejší priestor (v minulosti napr. rakúsko-uhorské vyrovnanie, normalizácia kolonizovaného sveta) na sebarealizáciu. Po poskytnutí väčšej autonómie často regionalistické hnutia aspoň načas utíchajú.

Paasi (1986 in Chromý, 2003) v zásade rozlišuje dve dimenzie pojmu regionálna identita, a to ako regionálne vedomie, resp. povedomie obyvateľov a obraz regiónu (identitu regiónu). Tieto dve zložky sú úzko prepojené. Regionálne povedomie možno chápať ako súhrn názorov, presvedčení a postojov ľudí v regióne, ako stav sociálneho povedomia, ktorý sa vyznačuje regionálnou identitou (Matlovič, 2010). Medzi hlavné prvky patria názory na idey a vízie regiónu, na jeho hodnotenia a symboliku regiónu (dôležitý je názov regiónu). Obraz (imidž) regiónu je potrebné vnímať v dvoch rovinách – imidž „zvnútra“ ako obraz regiónu, ktorý si vo svojich myšliach utvárajú obyvatelia regiónu a imidž „zvonku“ ako obraz regiónu u ľudí nežijúcich v danom regióne, ktorý si vytvorili na základe bezprostredných či sprostredkovaných zážitkov a skúseností.

Intenzitu regionálnej identity kladným spôsobom ovplyvňuje regionálna hrdosť a nemenej aj jav nazývaný ako *genius regionis* (Ivanička, 1999). Pojem obsahuje integrálny aspekt jednoty regiónu a ľudskej činnosti, zacielenej na správne využívanie, zveľaďovanie a ochranu zdrojov zabezpečujúcich živobytie, takisto aj využívanie príslušných zdrojov a produkovanie výrobkov, chrániacich vlastnú bezpečnosť, ochranu a uchovávanie hodnôt vytvorených predkami.

CIELE A PRIEBEH PRIESKUMU

Prieskumy prebiehajúce medzi obyvateľstvom SR bývajú iba zriedka zamerané jednostranne na výskum regionálnej identity. Dôvodom tohto javu môže byť nevýraznosť úlohy slovenských regiónov v celospoločenskom živote. Liptov takisto trpí absenciou podobných prieskumov.

Realizovaný prieskum bol zameraný na objasnenie pretrvávajúcej intenzity regionálnej identity obyvateľov subnárodného regiónu a na prejavy tejto identity v spoločenskom konaní obyvateľov.

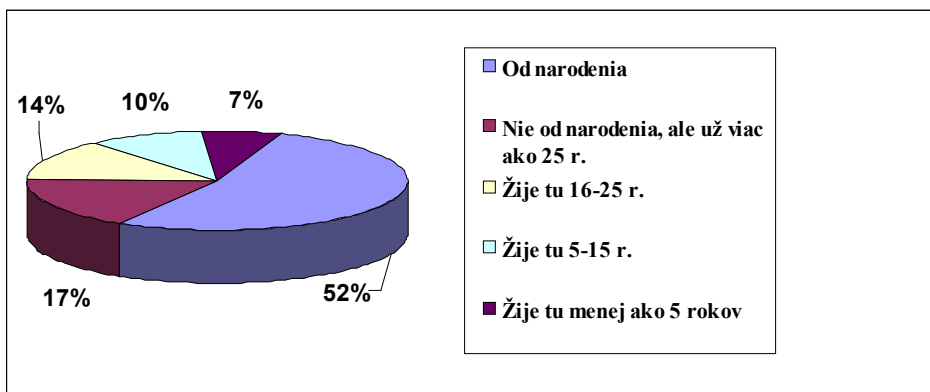
Tematicky bol rozdelený do troch okruhov. Prvý tematický okruh sa zaoberá najmä väzbou obyvateľov Liptova k svojmu regiónu a identifikáciou osobitých znakov obyvateľstva Liptova. Zisťovanie bolo zamerané na rozsah poznatkov o regióne, ochotu k prípadnej migrácii a percepciu stupňa samobytnosti regiónu. Druhý tematický okruh bol zameraný na identifikáciu spoločných mentálnych charakteristík ako potenciálnych

prvkov tvoriacich identitu obyvateľstva Liptova. Poslednou časťou zisťovania bola miera intenzity vnútorných väzieb medzi obyvateľmi regiónu ako indikátor sily regionálneho povedomia obyvateľov Liptova.

Zájumové územie Liptova bolo teritoriálne vymedzené administratívnymi hranicami okresov Ružomberok a Liptovský Mikuláš. Samotné zisťovanie bolo realizované v apríli 2008 na vzorke 102 respondentov nad 15 rokov s trvalým bydliskom v Liptove, čo tvorí 0,091% z celkového počtu obyvateľov spĺňajúcich toto vekové kritérium (2006, www.statistics.sk, databáza RegDat). Využitá bola forma ankety. Použitý nereprezentatívny spôsob konštrukcie vzorky neumožňuje zovšeobecnenie zistených záverov na celú cieľovú populáciu, ale má charakter hypotéz, ktorých platnosť je potrebné overiť ďalšími reprezentatívnymi prieskumami v tejto oblasti.

VÝSLEDKY PRIESKUMU

Prvým okruhom otázok, na ktoré respondenti odpovedali, boli otázky spojené s väzbami respondentov na región Liptova. Zisťovaná bola dĺžka pobytu v regióne (respondentov a ich najbližších rodinných príslušníkov), migračné toky a z hľadiska perspektívy názory respondentov na prípadnú migráciu mimo región.

Obr. 1 – Dĺžka trvalého pobytu v obciach regiónu Liptov

Väčšina respondentov býva v regióne od narodenia. V skupine migrantov prevládali migranti z inej obce (mesta) na Liptove. Tento fakt môže poukazovať na intenzívnu vnútro-regionálnu migráciu, ktorá je spoľahlivým indikátorom spojenia obyvateľstva so svojim regiónom. Z iných regiónov Slovenska (mimo regiónu Liptov) sa prisťahovalo iba 10% respondentov s významnejším zastúpením regiónov stredného Slovenska, pričom v ich štruktúre dominovali osoby s vysokoškolským vzdelaním pracujúce v kvartérnom sektore. Ani jeden respondent sa neprisťahoval zo zahraničia. Vo vnútroregionálnej migrácii prevažovala u mladších respondentov migrácia z vidieckych do mestských obcí, u respondentov vyšších vekových kategórií mala väčšinou opačný priebeh.

Tab. 1 – *Migrácia rodičov (otca)*

Respondenti, ktorých otec sa:	Počet	%
Nepristáhoval	75	73,5
Pristáhoval	27	26,5
Z iného sídla na Liptove	16	15,7
Zo stredného Slovenska	6	5,9
Zo západného Slovenska	3	2,9
Z východného Slovenska	1	1,0
Z Českej republiky	1	1,0

Tab. 2 – *Migrácia rodičov (matky)*

Respondenti, ktorých matka sa:	Počet	%
Nepristáhovala	63	61,7
Pristáhovala	39	38,3
Z iného sídla na Liptove	14	13,7
Zo stredného Slovenska	6	5,9
Zo západného Slovenska	12	11,8
Z východného Slovenska	5	4,9
Z Českej republiky	2	2,0

Väčšina rodičov respondentov sa v mieste ich trvalého bydliska už narodila. Percento prisťahovaných žien je vyššie ako percento prisťahovaných mužov. Tento jav môže súvisieť so sociálnymi stereotypmi a rozdielmi medzi pohlaviami u nás v minulosti. Zrejmý je aj fakt, že muži sa sťahovali na menšie vzdialenosti ako ženy, prevládala vnútroregiónálna migrácia, zatiaľ čo u žien prevládala migrácia medzi regiónmi. Z tohto pohľadu možno usudzovať, že muži boli viac spätí s regiónom ako ženy. Muži, ktorí sa prisťahovali z iného regiónu, prichádzali na Liptov najčastejšie z blízkeho stredoslovenského regiónu, najviac žien sa prisťahovalo z východného Slovenska.

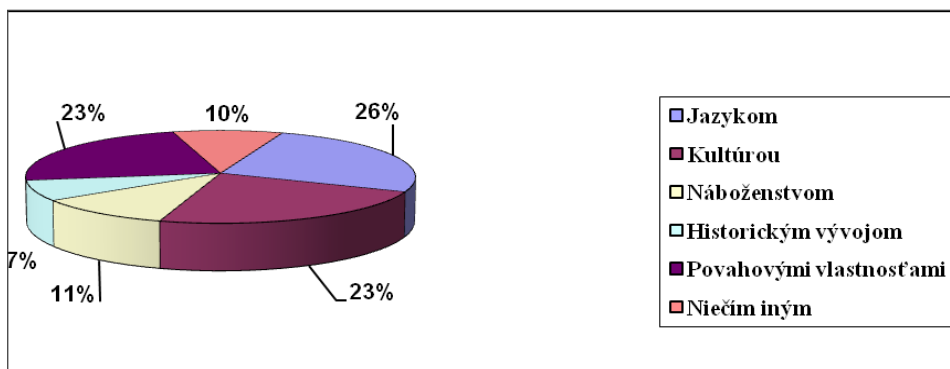
Po zovšeobecnení predchádzajúcich výsledkov možno vysloviť predpoklad, že väčšina opýtaných Liptákov patrí medzi starousadlíkov, pomerne výrazne spätých so svojím regiónom. Natíska sa však otázka, či je tento stav vyvolaný obľubou Liptákov voči svojmu regiónu, alebo je dôvodom iba nedostatok možností zmeniť miesto svojho trvalého bydliska či neochota k migrácii. V ďalšom zisťovaní nás zaujímali úvahy o novej migrácii a aj jej cieľ. Získané údaje sme dali do súvislosti s vekom, vzdelaním, rodinným stavom a počtom detí respondentov.

Tab. 3 – *Úvahy o prípadnej migrácii z regiónu*

Respondenti, ktorí:	Počet	%
Neuvažujú o presťahovaní	86	84,3
Uvažujú o presťahovaní	16	15,7
Uvažujú o presťahovaní v rámci Liptova	6	5,9
Uvažujú o presťahovaní do Bratislavy	4	3,9
Uvažujú o presťahovaní do zahraničia	6	5,9

Viac ako 80 % respondentov o prípadnej migrácii vôbec neuvažuje a viac ako 90 % neuvažuje o zmene bydliska mimo územia Liptova. Dôvody vedúce k takémuto vyjadreniu neboli zisťované. Avšak v súvislosti s tým, že ochotu migrovať vyjadrili najmä mladší respondenti bez záväzkov sa možno domnievať, že práve rodina a súčasná sociálna situácia ovplyvňuje migračné správanie respondentov.

Mierna prevaha respondentov si myslí, že Liptáci sa niečím odlišujú od ostatných obyvateľov SR. Bez nejakých osobitých čŕt obyvateľstva by nebolo možné hovoriť o jeho regionálnej identite, nanajvýš by sme mohli hovoriť o identite regiónu na základe fyzicko-geografických či historických, kultúrnych, humánno-geografických osobitostí. Zaujímalo nás, v ktorej oblasti spomínajú odlišnosť pozitívne odpovedajúci respondenti pociťujú. Najviac respondentov (28,4 %) si myslí, že sa Liptáci odlišujú svojim nárečím. Pomerne veľké množstvo respondentov sa vyslovilo za kultúrne odlišnosti a odlišnosti v mentalite obyvateľstva (25,5 % zo všetkých respondentov). Menej rozdielov medzi regiónom a jeho okolím vidia resp. v oblasti náboženského života (11,8 %) a najmenej v historickom vývoji regiónu (7,8 %). 10% uviedlo aj odlišnosti, ktoré neboli v dotazníku explicitne uvedené – odlišnosti sa týkali najmä rozdielov v životnom štýle, odolnosti a zdatnosti, remeselníctve a zvykoch.

Obr. 3– Osobitosti Liptákov v porovnaní s ostatnými obyvateľmi Slovenska

Postavenie regiónu v rámci Slovenska v podobe komparatívnych výhod a jeho pozície v územno-správnom členení štátu posudzovali respondenti rôzne. Väčšina odpovedí na existenciu výhod Liptova bola kladná, a to najmä v súvislosti s prírodným prostredím, horskými celkami, výskytom termálnych prameňov, vodnými plochami a tokmi. V nadväznosti na prírodné prostredie sa objavili aj výhody v rámci športových aktivít, či atraktivít územia pre cestovný ruch (tab. 4).

Tab. 4 – *Výhody Liptova oproti ostatnému územiu SR*

Výhoda	Počet odpovedí	% z odpovedí
Pekné prírodné prostredie	29	34,4
Termálne vody	9	10,7
Hory	13	15,5
Čisté ovzdušie	3	3,6
Poloha	5	6,0
Športové využitie	8	9,5
Intenzívny cest. ruch	3	3,6
Ľudské zdroje	3	3,6
Kultúrne pamiatky	4	4,8
Vodné toky a Lipt. Mara	7	8,3

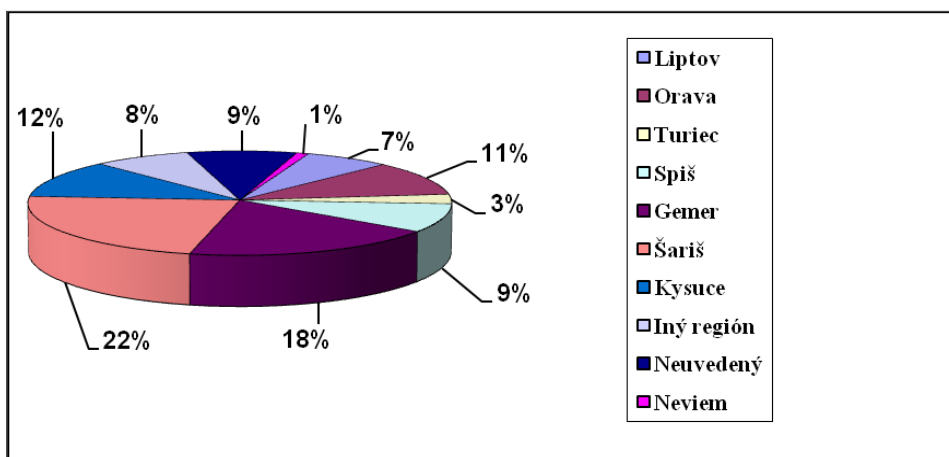
V hodnotení pozície regiónu v územno-správnom členení prevláda spokojnosť s existujúcim stavom. Asi 44% respondentov sa domnieva, že Liptov by mal byť samostatným územno-správnym celkom v rámci SR. Názory na túto otázku sú takmer vyrovnané a väčšina opýtaných nepociťuje potrebu väčšej autonómie regiónu.

Jedným zo znakov regionálnej identity je aj prítomnosť hrdosti na región u jeho obyvateľov. Podobne ako v prípade odlišností a osobitostí regiónu sa aj v ďalšom zisťovaní potvrdila hrdosť Liptákov na prírodné prostredie, s ktorou sa stotožnilo až 93 % opýtaných. Asi 60% respondentov je hrdých aj na kultúrne pamiatky a ľudové tradície Liptova. Na špecifickú liptovskú kuchyňu je hrdých 38 % respondentov. Výsledky sú zhrnuté v tab. 5. V tejto súvislosti je možné pripomenúť istú historickú stálosť v názoroch na „prírodné klenoty“ Liptova. J. Volko-Starohorský (1939) v jednom zo svojich príspevkov charakterizoval región nasledovne: „Liptov je taký nádherný geografický celok, ktorý nemá páru čo do zvláštnosti a zaujímavosti prírodného bohatstva nielen v našej republike, ale ani v celej širšej Európe“ (s. 7)

Tab. 5 – *V čom sú Liptáci hrdí na svoj kraj?*

Mali by byť hrdý pre:	Počet resp.	% z respondentov	% z odpovedí
Prírodné prostredie	95	93,1	36,0
Kultúrne pamiatky	61	59,8	23,1
Ľudové tradície	65	63,7	24,6
Kuchyňu	39	38,2	14,8
Niečo iné	4	3,9	1,5
Neuvedené	1	1,0	-

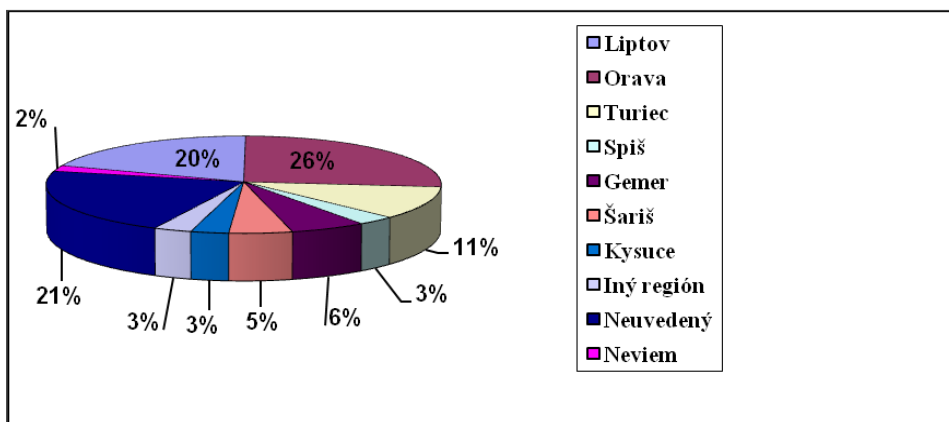
Vzťah obyvateľov k vlastnému regiónu je prepojený aj s obrazom regiónu a jeho komparáciou s obrazom (image) iných regiónov. V jednej z otázok mali respondenti určiť, ktorý z kultúrno-historických regiónov Slovenska je najodlišnejší, pričom do zoznamu bol zahrnutý aj región Liptov.

Obr. 4 – Najodlišnejší kultúrno-historický región SR

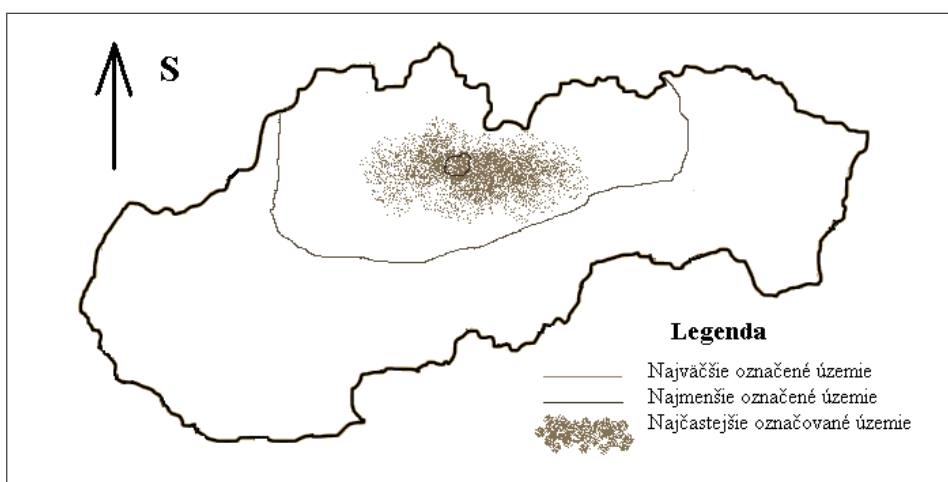
Odpovede respondentov korelovali s odpoveďami o osobitosti Liptova vo vzťahu k ostatnému územiu Slovenska, ktorý Liptáci nevnímajú ako príliš osobitý. Z regiónov Slovenska ho ako najodlišnejší zvolilo iba 7% respondentov. Väčšina opýtaných vníma svoj kraj ako typický slovenský región, v ktorom sa skĺbilo všetko slovenské a obyvatelia ktorého sú typickým reprezentantom slovenskej populácie. Región Turca sa z tohto pohľadu javil ešte typickejší. Najodlišnejšie sú podľa respondentov regióny Šariš a Gemer. Je však otázne, na základe akých znakov respondenti tieto regióny hodnotili.

Obyvatelia Liptova vnímajú svoj región ako vysoko homogénny. Ako najhomogénnejší v rámci Slovenska ho uviedlo takmer 20% respondentov. Za najhomogénnejší región na Slovensku bol označený región Orava (26,5 %). Na treťom mieste je geograficky najhomogénnejší región Turiec (10,8% respondentov). Najmenej homogénne sa javia regióny Spiš a Kysuce.

Obr. 5 – Hodnotenie homogenity kultúrno-historických regiónov SR

Jedným zo znakov regiónu je jeho vymedzenie vo vzťahu k ostatným regiónom. Vzhľadom na fakt, že ide o kultúrno-historický región, ktorý nemá ostro definovanú hranicu ale skôr tzv. prechodné pásmo, jeho vymedzenie a vnímanie obyvateľmi regiónu môže byť dosť odlišné. To potvrdila aj úloha, v ktorej mali respondenti zakresliť do slepej mapy územie Liptova podľa vlastných predstáv. Väčšina zakreslila územie plošne menšie ako je tradičný región a asi 40 % plošne väčšie územie, pričom sa prejavila tendencia posúvať zakreslené územie viac na juh a na východ od jeho lokalizácie. Veľká časť respondentov nezakreslila do nimi vnímaného teritória Liptova oblasť Západných Tatier. Na obrázku č. 6 sú zakreslené extrémne nákreсы územia a najčastejšie zakresľované územie. V priemere sa chápanie územia Liptova respondentmi a jeho vymedzenie približuje.

Obr. 6 – Územné vymedzenie Liptova

Z tab. č. 6 vyplýva, že opýtaní obyvatelia Liptova sú silno rodinne založení. Rodine pridelovali najčastejšie známku 10. Na druhom mieste podľa dôležitosti skončila tradične dôležitá hodnota – zdravie, s priemernou známkou 8,8. Obyvateľstvo si pomerne vysoko cení aj priateľov, prácu a lásku. Respondenti si najmenej zakladajú na tom, aby boli obdivovaní svojim okolím. Neveľmi významné sú pre nich aj hodnoty ako osobný vzhľad a ich koníčky. Slobode a peniazom priradili priemernú dôležitosť.

Tab. 6 – Hodnotový rebríček respondentov. (1 – najmenej dôležité, 10 – najdôležitejšie; každú hodnotu je možné priradiť iba raz)

Životná hodnota	Priemerná známka	Najčastejšie udelená známka
Práca	6,64	8
Rodina	9,21	10
Priatelia	7,59	7
Peniaze	5,06	5
Zdravie	8,80	9
Sloboda	5,33	6
Láska	6,06	5
Obdiv iných ľudí	1,94	1
Hobby	3,06	3
Osobný vzhľad	2,69	2

V ďalšom zisťovaní sme sa respondentov pýtali, akými vlastnosťami sa podľa nich vyznačujú obyvatelia Liptova. Najčastejšie respondenti označovali v dotazníku čas-to skloňovanú pracovitosť (82,4 %). Väčšina opýtaných si takisto myslí, že obyvatelia Liptova sú pohostinní (65,7 %). Skromnosť označila takmer polovica respondentov (46,1). V podstate sú to vlastnosti, ktoré sú zakorenené aj v rámci národného stereotypu, a teda v tomto kontexte identita Liptákov nie je postavená na uvedomení si odlišností od iných, ale skôr v zdôrazňovaní tých charakteristík, ktorými sa stotožňujú s národnou slovenskou populáciou.

Tab. 7 – Mentálne charakteristiky typické pre obyvateľov Liptova

Vlastnosť	Počet resp.	% z resp.	Vlastnosť	Počet resp.	% z resp.
Pracovitosť	84	82,4	Pasivita	10	9,8
Precíznosť	8	7,8	Žičlivosť	34	33,3
Trpezlivosť	24	23,6	Tolerancia	23	22,6
Kladú dôraz na vzdelanie	15	14,7	Individualiz-mus	4	3,9
Bigotnosť	16	15,7	Závist	28	27,5
Skromnosť	47	46,1	Citlivosť	16	15,7
Racionalita	15	14,7	Pohostinnosť	67	65,7
Striedmosť	12	11,8	Dravosť	15	14,7
Podnikavosť	34	33,3	Iná vlastnosť	1	1,0

Výsledky sebareflexie respondentov korelovali s typickými mentálnymi charakteristikami Liptákov – aj tu najviac respondentov zvolilo pracovitosť. Pomerne vysoký podiel respondentov neuviedol žiadnu svoju vlastnosť. V podstate by sme mohli uvažovať o istom regionálnom stereotypu v podobe súhrnu vybraných charakteristík tak, ako ho reflektujú opýtaní obyvatelia v regióne .

Tab. 8 – *Sebareflexia respondentov*

Charakteristika	Počet respondentov	Charakteristika	Počet respondentov
Racionálny (a)	4	Obetavý (á)	9
Skromný (á)	15	Spoľahlivý (á)	4
Pracovitý (á)	21	Tolerantný (á)	5
Pohostinný (á)	3	Presný (á)	3
Pohodový (á)	8	Nevýrazný (á)	6
Dobrosrdečný (á)	7	Iná charakteristika	22
Citlivý (á)	3	Neuvedené	31

ZÁVER

Výsledky realizovaného prieskumu naznačujú existenciu výraznej regionálnej identifikácie s územím Liptova. Väčšina oslovených respondentov vyjadrovala pomerne silné regionálne cítenie, bez výraznejšej medzigeneračnej diferenciácie. Samozrejme, v podmienkach moderného Slovenska má regionálna identita iba doplnkový charakter, pričom rozhodujúcu úlohu medzi identitami teritoriálnej povahy zohráva národná identita. Potvrdil to aj prieskum, v ktorom oslovení respondenti vyjadrili vysoký pocit spolupatričnosti a vysokú toleranciu voči príslušníkom svojho národa z ostatných regiónov.

Prieskum ukázal, že väčšina respondentov sú „starousadlíci“, pomerne silno naviazaní na svoju obec, ale pritom ešte silnejšie na svoj región. Potvrdila to aj intenzívna vnútroregionálna migrácia obyvateľov v rámci Liptova. Tendenciu opustiť región malo iba malé množstvo respondentov, pričom značná časť z nich bola ešte nepľnoletá. Staršie ročníky neprejavovali záujem opustiť svoj región. Liptov je zároveň regiónom s ostro vymedzenými hranicami a drvivá väčšina oslovených obyvateľov tohto územia si je plne vedomá svojej príslušnosti k regiónu. Respondenti vnímajú svoju osobitosť voči ostatným obyvateľom SR iba v oblastiach života, ktoré nezohrávajú príliš dôležitú úlohu. Zároveň sa ale nemienia týchto odlišností vzdať a vo väčšine prípadov sú na ne hrdí. Benefity svojho regiónu vidia najmä v zachovalom prírodnom prostredí, vhodnom na relax a športové aktivity. Vekovo starší obyvatelia vyzdvihujú najmä kultúrne dedičstvo svojho regiónu.

Na základe realizovaného prieskumu možno vysloviť predpoklad, že región Liptov je z pohľadu regionálnej identity jeho obyvateľov homogénny. Podľa regionálnej príslušnosti oslovených respondentov sa ukazuje, že prejavy regionálnej identity by mohli mať podobnú intenzitu v jadre regiónu aj na jeho periférii. Ohniskom regionálnej identity na Liptove je predovšetkým mesto Liptovský Mikuláš, dôležitú úlohu v tomto smere zohráva aj mesto Ružomberok. Opýtaní nepociťujú výraznú túžbu po väčšej autonómii Liptova, čo by mohlo naznačovať ich silné národné cítenie. Zároveň sa považujú za typických reprezentantov slovenského človeka a snažia sa v tomto smere aj patrične vystupovať. Z hľadiska priestorového vymedzenia väčšina respondentov vníma oblasť Liptova ako územie rozlohou menšie v porovnaní s jeho vymedzením na historickom princípe (administratívna jednotka) a počet Liptákov odhadujú na približne 100 000.

Oslovení obyvatelia Liptova si vážia tradičné hodnoty, ukázali sa ako silne rodinne založení. Tvrdia o sebe, že sa vyznačujú skromnosťou, pohostinnosťou a toleranciou. Vyhlasujú, že spoločenský kredit u nich nezohráva významnú úlohu a že sú podnikaví

a potrpia si na kvalitné pracovné výsledky. Z negatívnych charakteristík sa v odpovediach objavoval sklon k pravidelnému pitiu alkoholu a k fajčeniu.

Regionálna identita sa mimo regiónu prejavuje asi iba u tretiny oslovených Liptákov, pričom v zahraničí dochádza k zvýrazneniu pocitu národnej identity na úkor regionálnej identity. Obyvatelia nie sú organizovaní v spolkoch, ktoré by mohli utužiť ich regionálnu identitu v takej miere, ako kedysi. Väčšina respondentov deklarovala ochotu rozvíjať svoju regionálnu identitu, čo naznačuje istý potenciál rozvoja a posilňovania regionálnej identity Liptova smerom do budúcnosti

LITERATÚRA

- FINDOR, A. (2005): "Čo je identita"? In: *Teoretické prístupy k identitám a ich praktické aplikácie*. Bratislava: VEDA, 2005, s. 43 – 50.
- GELLNER, A. (1993): *Národy a nacionalismus*. Druhé vydanie. Praha: Josef Hříbal, 1993, 158 s.
- HEŘMANOVÁ, E.-CHROMÝ, P. a kol. (2009): *Kulturní regiony a geografie kultury*. Praha: ASPI, a.s., 2009, 348s.
- CHROMÝ, P. (2003): Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. In: *Geografie na cestách poznání*. Praha: UK v Praze, PřF, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2003, s. 163 – 178, ISBN 80-86561-10-0.
- IVANIČKA, K. (1999): *Slovensko – genius loci*. Bratislava: Eurostav, 1999, 156 s.
- IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. – MANÍKOVÁ, Z. (1990): *Slovník cudzích slov*. Tretie, revidované vydanie. Bratislava: SPN, 1990, 944 s. ISBN 80-08-00006-6.
- MARUŠIAK, J. – FERENCOVÁ, M. (2005): *Teoretické prístupy k identitám a ich praktické aplikácie*. Bratislava: VEDA, 2005, 220 s.
- MATLOVIČ, R. (2010): Teória regiónov a regionalizácie. In: Michaeli, E., Matlovič, R., Ištók, R. a kol.: *Regionálny rozvoj pre geografov*. Prešov: PU, KGaRR, 2010, s. 25-89. ISBN 978-80-555-0065-2
- PAASI, A. (1986): The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia*, 1986, č. 1, Helsinki, s. 105-146. In: CHROMÝ, P.: Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. *Geografie na cestách poznání*. Praha: UK v Praze, PřF, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2003, s. 163 – 178.
- ROS GARCÍA, M. – GRAD, H. (2004): To ste. In: *Orientácie mladých mužov a žien na občianstvo a európsku identitu* [online]. 14/8 2004 [cit. 2008/03/05]. Dostupné na internete: <http://www.sociology.ed.ac.uk/youth/docs/Slovak%20Brussels/Spain.pdf>
- SIWEK, T. – KAŇOK, J. (2000): *Vědomí slezské identity v mentální mapě*. Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2000, 98 s. ISBN 80-7042-576-8.
- VOLKO-STAROHORSKÝ, J. (1939): *Kultúrne potreby Liptova*. L. Sv. Mikuláš: Múzeum Slovenského krasu, 1939, 126s.
- WWW.STATISTICS.SK, databáza RegDat [cit. 2008/03/28]. Dostupné na internete: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=8765.pdf>

REGIONAL IDENTITY OF LIPTOV INHABITANS

Summary

Identity is a multi-semantic concept, with which various scientific branches such as sociology, psychology, culturology, geography etc. deal. In fact, we can think about two primary types of identity – personal identity and collective identity (Chromý, 2009). From the viewpoint of geography, it is an important notion that every identity reflects space; therefore, we can examine spatial identity, which connects an individual or a group with a place or region of different hierarchical level. Relationship of people to territory is quite natural and varies in place and time. Territory with specific developmental conditions appears to be a basis for the formation of regional identity (Chromý, 2003).

Paasi (1986 in Chromý, 2003) in his scheme divides regional identity into its social component (personal identity or collective identity in the sense of consciousness or sub-consciousness) and image of the region (regional identity). These two components are tightly interconnected. Besides an objective side, regional identity has also a subjective side, which is shaped by the image of the region. Author divides subjective perception of the regional identity into the image “from the inside” (perception of the region through the eyes of its inhabitants – perception of the other co-citizens as elements identical with themselves) and into the image “from the outside” (region perception from the viewpoint of foreigners – they perceive region as a one unit distinctive from the rest of the world and from itself). Identification of inhabitant of the region with his community passes from the ideal to the true (real), while an ideal identification occurs only rarely – however, it is not always total.

This study deals with the identity from the viewpoint of the vertical hierarchy on the regional level, which forms within this organisation a kind of a middle stage. As a researched area, Liptov cultural-historical region was chosen. From the historical perspective, this region is one of the oldest mentioned in historical sources (it was already mentioned in 1231), and also from the geographic perspective, it is one of the physical-geographically most isolated ones (with an exception of Turiec region) in Slovakia. Geonym Liptov is also nowadays one of the most frequently used names of the cultural-historical regions in Slovakia, similarly like Orava, Spiš, Šariš.

In the context of above mentioned connections, aims and focus of our research were formulated. We supposed that the regional identity in Liptov region would be of high intensity. Therefore, we concentrated on the study of horizontal aspects of regional identity of Liptov inhabitants, whereas we tried to evaluate their influence on the lifestyle, decisions, social relationships and heading of the Liptov inhabitants as well as heading of the Liptov region itself (in the sense of regional identity) with respect to their character and intensity. More detailed historical-geographical analysis can prove that there are also some historical elements which have influenced the identity aspect and vice versa. Based on the understanding of past and current state it could be possible to think about some future prognoses, also bearing in mind growing influence of globalisation process, which the historical-cultural regions and their inhabitants are facing.

Recenzovali: RNDr. Kvetoslava Matlovičová, PhD.
Doc. RNDr. Alena Dubcová, CSc.